

SREDNJA SKUPINA (MEDIAN GROUP) (poster)

Bernard Rojnik

OPIS INSTRUMENTA

Je pomembno dopolnilo k psihoanalizi in grupni analizi, saj kot psihoterapevtski instrument pokrije še preostali do njegovega izuma in aplikacije manjkajoči del človekovega bivanja in delovanja. Mišljeno je sociokulturno področje in temu pripadajoče kulturno oz. družbeno nezavedno.

Gre za različne oblike sociokulturnih privzetosti, ki so večinoma vzete kot samo po sebi umevne. Te predstavljajo tisti del nezavednega, ki ga posameznik deli z ostalimi člani, prebivalci določenega sociokulturnega okolja in ki se kaže v obliki mitov (nepreverjena, navadno napačna, vendar široko razširjena prepričanja). Ti se v skupini pokažejo v obliki njene mikrokulture, ki pa se v skupinskem procesu problematizira in nadomesti z bolj ustrezno (članom prijaznejšo) mikrokulturo.

Torej v srednji skupini pridejo na plan vsebine (travmatične izkušnje) od obdobja latence naprej vse do odraslosti. Gre torej za izkušnje, ki jih ima posameznik iz kontaktov s širšim družbenim okoljem, v katerem je živel in živi.

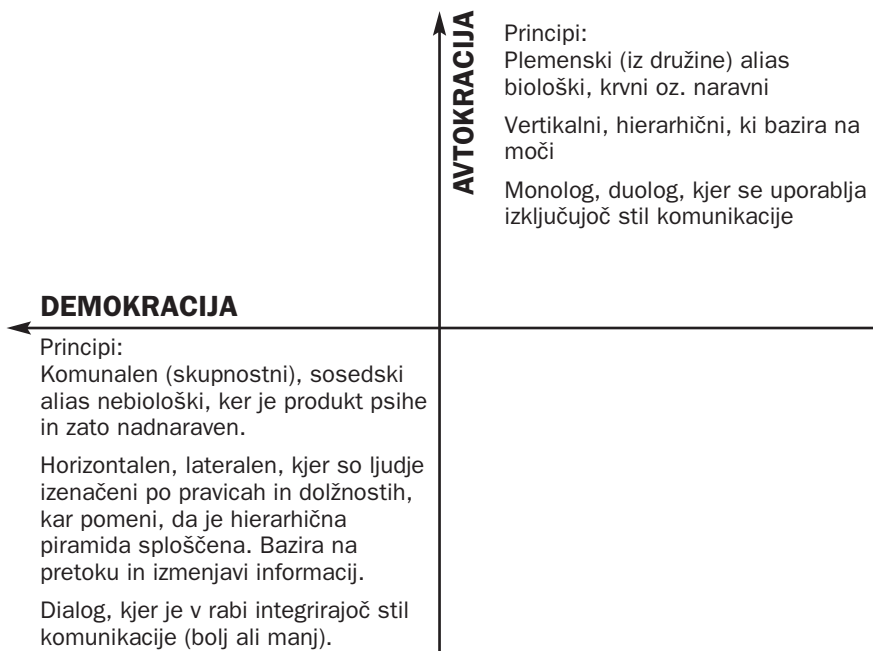
In le večja skupina je tista (20-30 članov), kjer se pojavijo socialne teme, seveda ob primerni razvitosti dialoga, ki se ga mora skupina v prvi fazi za silo naučiti. Gre za vsebine, ki zadevajo preobsežno birokracijo, pretirano institucionaliziranost in nestrpnost do drugačnosti, bodisi kulturne, rasne, narodne, spolne ipd...

Zdi se, da je v srednji skupini socialni pritisk le prevelik, zato pridejo osebne vsebine praviloma poredko, kar pomeni, da je klasična psihoterapevtska kultura prej izjema kot pravilo. Smatra se namreč, da je srednja skupina sociocentrična in tako transpozicija družbe, medtem ko je mala skupina familiocentrična in tako transpozicija družine.

S tem instrumentom se psihoterapija loteva imanentno širših družbenih tem, če ne že kulture celotne družbe, zato ni napačna misel, da

gre za vstop psihoterapije v družbo v smislu, da člani z izkušnjo srednje skupine prenesejo v svoje sociokulturno okolje bolj ustrezne sociokulturne vzorce, kot so obstoječi, ki nas pogosto delajo nemočne, utesnjene in nenazadnje tudi tesnobne. Celo več. Možno je opazovati tudi antropološko filogenezo skozi ontogenezo razvoja srednje skupine. Mišljena je izkušnja družbe v nastajanju od primitivne črede z redkimi nakazanimi socialnimi elementi, preko avtokracije, zasnovane pogosto po vzorcu družinske hierarhije (dominacija, vlada močnejši, krvni plemenski princip), do demokracije, katere najvišjo stopnjo družbenih odnosov predstavljata kolegijalnost in tovarštvo oz. koinonija (po gr. besedi koine= pogovorni jezik), kot jo je poimenoval izumitelj pričujočega instrumenta Patrick de Mare. V demokraciji gre za elemente komunalizma oz. skupnosti, ki jo opredeljuje sosedski princip (člani približno enako upoštevani) in kjer bolj odloča in prevladuje tok informacij, sprožen in perpetuiran z dialogom med člani skupine.

Shema 1: Dva diametralna tipa sociokulturnega ustroja

Dialog (def):

Opređeljuje in določa ga princip bolj ali manj (npr. eno mnenje je bolj ali manj dobro), kar integrira in povezuje člane v bolj kohezivno celoto. Se ogiba končnih resnic in teži k stalnemu razvoju proti ustvarjanju celote. Praktično ne zastane, ker ga pobujajo frustracije članov, ki so umeščeni, zajeti v skupinsko strukturo.

Medtem pa je za monolog in duolog kot obliki komuniciranja v bolj ali manj avtokratičnih družbenih okoljih, značilen princip ali-ali (mnenje je ali pravilno ali napačno), kar izključuje in deli v več podskupin ali subkultur in deluje proti povezovanju.

Za razvoj te psihokulturne terapije, kot jo avtor Patrick de Mare imenuje, sta gotovo zaslužna poleg predhodnikov predvsem še Lionel Kreeger in Robin Piper.

Specifičnosti srednje skupine

a- Struktura

Kljub temu, da se v nekaterih značilnostih ta metoda pomembno razlikuje od dela z malimi skupinami, pa vendarle veljajo naslednji principi: sedenje v krogu, nedirektiven setting brez zastavljenega programa in redni sestanki enkrat tedensko po 90 minut. Skupino vodi sklicatelj, ki je relativno neaktiven, čeprav mora biti zmožen stvari prevzeti v svoje roke. Njegova vloga je predvsem biti pozoren na prevladujočo skupinsko mikrokulturo v smislu odpora pred dialogom oz. prosti izmenjavi misli vseh članov in s čimer skupino po potrebi konfrontira. Naloga članov pa je, da vzpostavijo pogovor, in to bolj v smislu izmenjave misli in sodelovanja kot v smislu pogovora zaradi pogovora.

Objekt proučevanja so tako manifestne (zavedne), kot latentne (nezavedne) vsebine. Za razliko od grupne analize, kjer je objekt zdravljenja posameznik in agens skupina, je pri srednji skupini agens posameznik in objekt zdravljenja skupina, saj je cilj predvsem transformacija skupine v smislu čimvečje humanizacije. Jasno je, da se ob tem posameznik opremi tudi za prenos teh izkušenj in znanj v sredine, kjer deluje in živi.

b- Proces

Struktura skupine s svojo velikostjo in regulativo deluje kot zunanja realiteta in kot taka tudi kot izvor močnih frustracij človekovih potreb, kar generira močno sovraštvo ali pa paniko. Sprva se to odraža z absenzizmom kot najvišjo obliko destruktivnosti in odpora do take skupine (ki močno frustrira) ali pa s kompletnim umikom iz skupine oz. s prenehanjem članstva. Šele, ko je dialog dovolj vzpostavljen in razvit, člani lahko sovraštvo kot

posledico frustracij izrazijo na simboličen način, torej z besedo, kar za razliko od prej omogoča, da ta občutja podelimo z ostalimi oz. skupino. S tem se vzpostavi mentalna energija, ki pobuja dialog in predvsem mišljenje. Torej poleg tega, da srednja skupina pobuja močna in morda tudi za koga nevzdržna čustva (kar se z dialogom uravna), generira tudi kapaciteto za izražanje in razvoj predvsem logičnega in realističnega mišljenja.

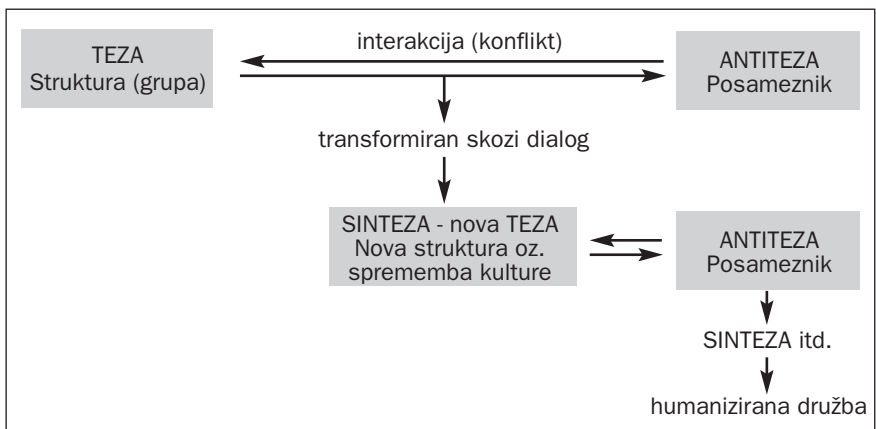
Razvit dialog med člani omogoči, da se postopoma iz več podskupin (subkultur) razvije enotna mikrokultura (podskupine se integrirajo v eno, enotno skupino), ki je sčasoma in po dialogu podvržena transformaciji, vse do mikrokulture, kjer se vsi člani počutijo sprejeti in upoštevani.

Kot vidimo se kultura skupine spremeni z dialogom, kar pomeni, da pridobi drug pomen za posameznega člana (bolj po njegovi meri) kot pred časom, ko so bile vrednote posameznika in mikrokulturni ustroj skupine precej bolj vsak k sebi.

Grupna kultura, ki v bistvu predstavlja grupno pamet (psiho), se oblikuje in spreminja v dialektičnem procesu (teza-antiteza-sinteza), ki poteka med člani in skupino in ima spiralen potek. Na koncu vsake spiralne zanke (sinteza) pride do strukturne spremembe oz. drugačne mikrokulturne grupe, ki ima tako drugačen pomen za posameznika v njej, kar pomeni, da je kultura skupine bolj usklajena s potrebami in željami njenih članov.

Omenjeni proces vodi v tovarštvo med člani oz. koinonijo, kot ga po grškem izvoru poimenuje avtor tega instrumenta.

Shema 2: Dialektičen proces med posameznikom in skupino (dialog je ekstenzija tega)

SISTEMSKA DRUŽINSKA TERAPIJA (poster)

Nada Hribar

Teoretične predpostavke izhajajo iz:

- **teorije sistemov** bioloških in fizikalnih znanosti,
- **kibernetike** - znanosti o komunikaciji in kontroli in
- **splošne sistemske teorije** (celota, deli celote, interakcija, odprtost sistema, organizacija ...).

Ob tem upoštevajo tudi **intrapsihično**, **psihodinamsko** in **vedenjsko** perspektivo.

Začetki raziskovalnega in kliničnega dela na področju družinske terapije segajo v leto 1950.

1959 - Don Jackson je ustanovil prvi družinski center za raziskovanje, edukacijo in terapijo (Mental Research Institute).

1961 - Izšel je strokovni časopis Family Process.

1967 - Organizirana je bila prva konferenca o družinski terapiji.

Zanimanje za družinsko terapijo se je najprej pojavilo v Združenih državah Amerike, kasneje pa v Italiji, Veliki Britaniji, Avstraliji, Novi Zelandiji in drugod.

TEORETIČNE PREDPOSTAVKE

Družina je naraven, odprt in spreminjajoč sistem. Vsak član družinskega sistema vpliva na druge člane (cirkularna vzročnost).

Družina je organizirana celota z definiranimi:

- mejami, podsistemi, vlogami,
- hierarhijo,
- vzorci odnosov (komunikacija, vloge, družinski miti, obredi ...),
- razvojem in samoregulacijo.

Člani družinskega sistema so v interakciji med sabo in s podsistemi družine (starševski, sorojenski, partnerski podsistem).

Na ravnotežje v družini vplivajo dejavniki, ki podpirajo stabilnost in dejavniki, ki pospešujejo spremembe.

Družina je v interakciji z zunanjim okoljem in drugimi sistemi. Ti sistemi so: širše sorodstvo, šolski sistem, delovno okolje, kultura, nacionalnost, politični sistem.

Simptom je sporočilo družine.

Simptomi so lahko različne duševne motnje, telesne bolezni, duševne ali telesne okvare, vedenjske težave ipd. "Identificirani pacient" je nosilec simptomov.

Simptom se lahko pojavi na prehodu iz enega življenjskega cikla v drugega. Življenjski cikli so: obdobje partnerstva, prisotnost majhnega, predšolskega in šolskega otroka, adolescenta itd.

Simptom je često povezan z vertikalnimi in horizontalnimi stresorji, ki dvigajo anksioznost v družini. Vertikalni stresorji so: način komunikacije, miti, skrivnosti itd. Horizontalni stresorji so razvojni (prehodi med življenjskimi cikli) in nepredvidljivi (bolezen, smrt, izguba službe).

Simptom nastopa kot regulacijski mehanizem družinskega ravnotežja (ima na primer zaščitno funkcijo).

Simptom govori o funkcionalnosti ali nefunkcionalnosti družine in sporoča, da se družina neuspešno spopada s stresom.

INDIKACIJE ZA DRUŽINSKO TERAPIJO

Terapevtsko delo:

- z otroci
- z odraslimi: družinska terapija (vključena cela družina)
partnerska terapija (vključena partnerja)
druge oblike družinske terapije (npr. skupine staršev, sorodnikov)

ODRASLI:

- nevrotske motnje
- depresivnost in druge afektivne motnje
- stresne in prilagoditvene motnje
- somatoformne motnje

- motnje prehranjevanja
- motnje osebnosti
- motnje spolne identitete, spolna disfunkcija
- duševna manjrazvitost
- alkoholizem in druge odvisnosti
- psihotične motnje itd.

OTROCI IN ADOLESCENTI:

- **motnje vedenja in čustvovanja v različnih oblikah** (hiperkinetične motnje, fobična tesnoba v otroštvu, enureza, enkopreza, motnje hranjenja ...)
- motnje socialnega funkcioniranja
- specifične razvojne motnje na področju govora, motoričnih funkcij
- duševna manjrazvitost

NEKAJ ZNAČILNOSTI GLAVNIH SMERI DRUŽINSKE TERAPIJE

	STRUKTURALNA	STRATEŠKA	SISTEMSKA
teoretik oz. terapevt	Minuchin	Haley in Madanes; Watzlawick, Weakland in Fisch (M.R.I.), vpliv Ericksona	Palazzoli, Boscolo, Cecchin in Prata, Hofman, Penn, Bateson, Tomm, vpliv Batesona
cilji terapije	-spremeniti strukturo -odpraviti simptom -doseči avtonomijo in pripadnost družini	-spremeniti vzorec vedenja -odpraviti simptom	-spremeniti "pravila igre" in "belief" sist. -odpraviti simptom -najti prilagoditev
fokus terapije	-transakcijski vzorci strukture (meje in hierarhija)	-transakcijski vzorci -hierarhija	-transakcijski vzorci -"beliefs"(prepričanja)
sprememba se zgodi	-na seansi	-zunaj seanse in na seansi	-na seansi, med seansami
usmeritev terapije	-sedanjost	-sedanjost in prihodnost	-integrira preteklost, sedanjost in prihodnost
trajanje terapije	-kratkotrajna, tedensko, približno 6 mesecev	-kratkotrajna, mesečno ali na 14 dni, 6-10 seans	-dolgotrajna ali kratkotrajna, mesečno

SPLOŠNI CILJI DRUŽINSKE TERAPIJE

SPLOŠNI CILJI družinske terapije so:

- odpraviti simptom,
- zmanjšati stres v družini,
- spremeniti družinski sistem,
- izboljšati komunikacijo,
- vnašati in podpirati spremembo,
- najti rešitve problema,
- pospešiti avtonomijo družinskih članov,
- spremeniti vzorce interakcije in njihova prepričanja (beliefs) o problemu,
- vzpodbujati uvid (insight),
- podpirati aktivnost članov,
- usmeriti se bolj na sedanost kot na preteklost itd.

DRUŽINSKI TERAPEVT

Terapevtske veščine in znanja so:

- aktivnost in direktivnost, a nevtralnost,
- sposobnost vnašanja sprememb,
- uporaba "sistemskega načina razmišljanja",
- sposobnosti pridružiti se družini in jo vzpodbuditi za sodelovanje,
- postavljanje hipotez o družini,
- uporaba različnih vrst vprašanj,
- sposobnost govoriti z družino o problemu ne glede na temo (na primer nasilje, smrt, spolnost itd.),
- sposobnost dobiti feedback od družine in mu slediti
- uporaba terapevtskih nalog,
- uporaba metafor, pozitivne konotacije,
- sposobnost uporabiti ideje teama in supervizorja,
- sposobnost raziskati lastne vzorce odnosov v različnih sistemih, lastna prepričanja in izkušnje, ki bi lahko vplivale na delo z družino itd.